

Suositus	19/2022
Ehdotus	A 1908/UKK
Käsittelijä	Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta

Mietintö suosituksesta 19/2022

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta ehdottaa, että Pohjoismaiden neuvosto merkitsee ilmoituksen tiedoksi ja katsoo suosituksen 19/2022 rasisminvastaisista opetussuunnitelmista neuvoston osalta *loppuun käsitellyksi*.

Tausta

Suositus kuuluu seuraavasti:

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

- että tehdään selvitys siitä, miten rasisminvastainen näkökulma näkyy Pohjoismaiden opetussuunnitelmissa.
- että analysoidaan ja esitellään hyviä esimerkkejä menetelmistä ja välineistä, jotka toimivat rasismien ja muukalaisvihan torjumiseksi koulussa.

Pohjoismaiden ministerineuvoston vastaus

Pohjoismaiden ministerineuvosto yhtyy Pohjoismaiden neuvoston käsitykseen siitä, että on tärkeää torjua rasismia, puolustaa demokratiaa ja ihmisten yhdenvertaisuutta ja vahvistaa ihmisten välistä solidaarisuutta. Pohjoismaiden ministerineuvosto yhtyy myös käsitykseen siitä, että demokraattiset arvot ovat uhattuina Pohjoismaissakin.

Koulut ja muut oppilaitokset ovat keskeisiä sosiaalisia ja kulttuurisia kohtauspaikkoja, joilla on mahdollisuus ja myös vastuu vahvistaa yksilöiden kykyä hyväksyä ja ymmärtää nyky-yhteiskunnan kulttuuriseen, kielelliseen ja uskonnolliseen moninaisuuden sisältävät arvot.

Opetussuunnitelmien mukaan Pohjoismaiden koululaitosten on sisällytettävä opetukseen ihmisoikeudet ja demokraattiset perusarvot ja opetettava oppilaat kunnioittamaan niitä. Keskeiset tavoitteet on kirjattu opetussuunnitelmien yleisiin tavoitteisiin. Koulun on edistettävä ja opetettava demokratiaa ja ihmisten yhdenvertaisuutta, muiden ihmisten ainutlaatuisuuden kunnioitusta ja ehkäistävä väkivaltaa, sortoa, syrjintää ja loukkauksia sekä vahvistettava oppilaiden empatiakykyä eli kykyä eläytyä toisen tilanteeseen ja ymmärtää muiden tilannetta. Rasismissa ei

tunnusteta näitä arvoja, ja siksi tarvitaan toimenpiteitä rasmin, syrjäytymisen ja ulkopuolisuuden torjumiseksi.

Pohjoismaat olivat mukana kansainvälisessä ICCS-tutkimuksessa (International Civic and Citizenship Education Study), jossa tarkastellaan demokratia- ja kansalais-taitoja ja demokratiaopetusta. Pohjoismaiden tuloksia käsiteltiin erikseen tutki-muksessa *Northern Lights on Civic and Citizenship Education*, joka julkaistiin vuonna 2021: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-66788-7>

Pohjoismaiden koulujen 8. vuosikurssin oppilaat saavat kansainvälisessä vertailussa hyvin korkean pistemäärän demokratiaosaamisestaan ja kyvystään kriittiseen ajat-teluun. Juuri näiden alojen korkeatasoista osaamista on priorisoitu tietoisesti Poh-joismaiden koulutusjärjestelmissä. Tulokset osoittavat kuitenkin, ettei vahva osaa-minen välttämättä korreloi demokratiaan sitoutumisen kanssa, ja yhteiskunnalli-sesta eriarvoisuudesta johtuvat erot oppilaiden oppimistuloksissa kasvavat Pohjois-maissa.

Pohjoismaiden ministerineuvostolla on ollut vuodesta 2016 lähtien erityinen DIS-asiantuntijaverkosto ("demokrati, inkludering, sammanhållning"; aiemmin "säker-het"). DIS-verkoston tavoitteena on parantaa koulutussektorin kykyä kohdata yh-teiskunnalliset haasteet ja konfliktit demokratian keinoin pohjoismaisen yhteistyön avulla. Verkostossa on kaikkien opetusministeriöiden ja kansallisten viranomaisten keskeisiä asiantuntijoita.

Verkoston työn lähtökohtana on Pohjoismaiden yhteisten arvojen ja kestävän kehi-tyksen opetuksen edistäminen erityisesti aloitteilla, jotka vahvistavat demokraat-tista kansalaisuutta ja torjuvat rasismia, syrjintää, syrjäytymistä, kansanryhmiin kohdistuvaa vihaa ja demokratian vastaisia voimia Pohjoismaissa.

Konkreettisesti DIS-verkosto työskentelee demokratia-, osallistamis- ja yhteenkuu-luvuushankkeen (kytkeytyy Pohjoismaiden ministerineuvoston toimintasuunnitel-man tavoitteeseen 12) parissa, johon sisältyy muun muassa:

- koulupilotit ja koulujen ja opettajankoulutuslaitosten välinen yhteistyö, joiden tarkoituksena on kehittää koululaisten demokratiataitoja ja koulujen demo-kraattista toimintakulttuuria erityisellä aloitteella. Hanke käynnistettiin Poh-joismaiden ministerineuvostossa Suomen puheenjohtajakaudella (2022–2023)
- sananvapautta ja demokratiakäsitystä koulutuksen näkökulmasta käsittelevä konferenssi ja siihen liittyvä aineisto opettajille Norjan puheenjohtajakaudella Pohjoismaiden ministerineuvostossa (2022)
- nuoria, osallisuutta ja kuulluksi tulemisen mahdollisuuksia käsittelevä konfe-renssi Islannin puheenjohtajakaudella Pohjoismaiden ministerineuvostossa (2023)

- mainittuja aiheita käsittelevät asiantuntijakokoukset ja tietojen kerääminen eri Pohjoismaissa.

Verkostossa jaetaan tietoa maissa tekeillä olevista tämän alueen linjauksista, opetussuunnitelmien kehittämisestä ja hyvistä käytännöistä. Pohjoismaiden hallituksilla on ollut useita linjausaloitteita demokratian vahvistamiseksi sekä toimenpideohjelmiä rasismiin ja syrjinnän torjumiseksi.

DIS-verkoston on tarkoitus koota tähän mennessä tehdyn yhteistyön tulokset ja tieto julkaisuun, jota jaetaan laajemmille kohderyhmille. Työn arvioidaan valmistuvan vuonna 2024.

Pohjoismaiden ministerineuvosto katsoo siksi, että suositus on toteutunut.

Valiokunnan näkemykset

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta kiittää perusteellisesta ja informatiivisesta vastauksesta suositukseen 19/2022 *rasisminvastaisista opetussuunnitelmista*. On ilahduttavaa, että Pohjoismaiden ministerineuvosto jakaa Pohjoismaiden neuvoston sitoutumisen rasismiin torjumiseen ja Pohjoismaiden nuorten demokraattisen ajattelun lujittamiseen. Valiokunta näkee myönteisenä DIS-verkostossa tehtävän työn ja haluaa tutustua vuonna 2024 julkaistavassa raportissa esitettäviin tuloksiin.

Reykjavíkissä 14. maaliskuuta 2023

Camilla Gunell (ÅSD)
Brigitte Klintskov Jerkel (KF)
John E. Weinerhall (M)
Henrik Møller (S)
Lars Mejern Larsson (S)
May Britt Lagesen (A)

Catarina Deremar (C)
Kathrine Kleveland (Sp)
Jussi Halla-Aho (ps.)
Victoria Tiblom (SD)
Mona Fagerås (SV)
Helge André Njåstad (FrP)